

Lycksökarna samlades i stora tältstäder vid Lake Lindeman i förgrunden och Lake Bennet längre bort. Här byggde man sin egna båtar för vidare färd nedför Yukonfloden.

A scenic landscape of a lake in a mountain valley under a cloudy sky. The foreground is filled with dense green pine trees. In the middle ground, a large, calm lake reflects the sky. The background features rugged, forested mountains under a heavy, overcast sky with some light breaking through near the horizon.

Chilkoot Trail –vandringsled i guldgrävarnas spår

Alaska erbjuder vandraren enorma möjligheter. Den mest kända leden är Chilkoot Trail där horder av lycksökare drog fram under Klondikeruschen i slutet av 1800-talet. Att gå i deras fotspår över till Kanada är en unik historisk vandring i ett mångskiftande björnland.

När man vandrat över Chilkootpasset öppnar sig ett fjällandskap som liknar Lappland. Vid varje lägerplats finns björnlådor av stål.

▷ **D**yea-Dave kör oss till startpunkten på Chilkoo Trail. Med ena handen på ratten pekar han på de enorma kryssningsbåtarna i Skagways hamn.

– Förr kom guldet hit från Klondike, nu kommer det från havet, ha ha. Skratet bubblar under en buske till mustasch. På håll ser han ut som en arketyrisk surdeg i Jack Londons Alaska, men galghumorn sitter perfekt.

En nationalparksvakt i Skagway har rekommenderat oss att kontakta Dave för att få transport till Dyea. I det här hörnet av Alaska finns nästan inga allmänna kommunikationer alls, utom järnvägen ”White Pass and Yukon Route”. På denna ärevärdiga linje från guldruschens dagar anländer vi, till en natur lika vacker som en norsk fjord.

Det är bara ett par mil mellan Skagway och Dyea, vid varsin gren i fjordens innersta. Dessa ”historiska platser på Alaskakusten förvandlades från ödemark till kåkstäder på några få månader under guldruschen för drygt hundra år sedan. Lycksökare kom i överfulla skepp från Seattle och San Francisco. Deras resa mot en inbillad rikedom blev ett äventyr som ingen anade vidden av. Mellan kusten i Alaska och skogslandet i Yukon låg en långsträckt, nedisad och hög bergskedja, med endast två glaciärfria pass.

Stigarna till passen började längst inne i fjorden Lynns Channel. Den ena gick från Dyea till Chilkootpasset och kontrollerades av indianer i Tlingit stammen. Den andra började i Skagway och passerade över White Pass, som hade upptäckts av en trapper något årtionde tidigare. Det var längs den sistnämnda traden man senare byggde den spektakulära och smalspåriga järnvägen vi befarit. Med banan underlättades transportererna till guldfälten, men ruschen hade ebbat ut när den stod klar. Sett i backspeglarna hände allt ofattbart snabbt under denna omvälvande tid.

Kortvarig boom

Ruschen börjar med guldfyndet i Bonanza Creek 15:e augusti 1896, ett biflöde till Klondike River i kanadensiska Yukon-territoriet. Fyndet inmutades av George Carmack och två indianer, och ryktet började strax gå. Folkvandringen bokstavligen rivstartade ett år senare. I San Francisco landade skeppet ”Excelsior” med de första lycksökarna från guldfälten. Lortiga, skäggiga, hållögda och klädda i paltor stapplade de i land med packsäckar tyngda av guld. Massan på kajen hetsades till vanvett. Det rådde ekonomisk depression i världen och arbetslösheten var utbredd, inte minst i USA. Ett par dagar senare kom ett annat fartyg med ännu fler nyrika

guldgrävare och efter ytterligare två dagar hade 2000 personer i New York beställt biljett till Klondike! En miljon människor över hela världen närde snart planer på att resa till det tuffa nordlandet. Ett hundra tusen hoppfulla gav sig verkligen av, och 30 000 kom så långt att de mötte den hårda verkligheten i de iskalla snöfjällen och livsfarliga forsarna som väntade.

Målet för lycksökarna var Dawson City, platsen där Klondike River mynnar ut i den långa Yukonfloden. Ursprungligen var det en liten bosättning för indianer, men två år efter första fyndet hade den förvandlats till en blomstrande stad med alla möjliga faciliteter. Dawson blev ändå ett antiklimax för de flesta lycksökarna. Nästan alla värdefulla inmutningar var gjorda då lämmeltåget kom fram, och ytterst få blev förmögna när strapatserna var över. Många slog dank på gatorna. Sommaren 1899 spreds ryktet om nya ”nuggets” i Nome, långt borta vid Bering Sund. Lämmeltåget väcktes till liv igen. Och under en augustivecka samma sommar lämnade 8000 människor Dawson City för alltid. Två år hade boomen varat.

I stort sett hela den 250 mil långa resan från Seattle till Dawson City var en färd över vatten. Först med ångbåt genom den bergiga övärlden utanför Vancouver och Alaska, och sedan på

Uppifrån: Djävulsklubba är en taggig buske på Alaskasidan. Kantlung växer i fjällheden på kanadensiska sidan. Jordekorrar som denna och murmeldjur ser man ibland längs leden.

Vid Sheep Camp berättar en amerikansk parkvakt om Chilkoot Trail.

flottar eller i egenhändigt gjorda båtar utför Yukonfloden och över dess sjöar. Bara de fem oländiga milen över passen i bergskedjan mellan Lynns Channel och Lake Bennet gick på landbacken.

White Pass var en lägre men slitsammare väg med all sin gyttja, ett val för de som hade råd med hästar, men snart döpt till Dead Horse Trail. De flesta gick över Chilkoot-passet, "fattigmansvägen" som var högre och brantare men samtidigt en något kortare färdväg. Det var där som den fruktade backen "The Golden Stair" fanns. Fotografier av kön med guldgrävare på väg uppför en brant snösluttning blev snabbt en ikon för "Klondikeruschen". De flesta kom dit under vintern 1897-98.

Svartbjörnar längs leden

Vår färd följer lycköskarnas väg mot Chilkoot-passet, numera en berömd vandringsled som lockar ett par tre tusen vandrare varje år. Dyea-Dave lämnar oss vid campingplatsen där Taiya River mynnar ut i fjorden. Staden Dyea utplånades snabbt när rusningen var över. Under höjdpunkten i maj 1898 bodde här 8 000 personer, och det fanns 48 hotell, 47 restauranter, 39 salooner och 19 transportkompanier. Konkurrensen med Skagway var stenhård, men genom järnvägen ändrades förutsättningarna och Dyea dog ut.

I Skagway har vi pepprats med all upptänklig information om guldruschen. Hela staden med sina gamla hus ser ut som en pittoresk bild från den tid det begav sig, men gatorna befolkas numera av turister i massor, inte "stampeters" som lycköskarna kallades. I Dyea är det däremot ödsligt och på campingplatsen måste vi hissa upp provianten på en björnpåle. Vi har kommit till ett björnland. Parkvakten i Skagway gav en snabblektion i konsten att tackla björnrisken.

De skrämmer vettet ur folk med sina predikningar, säger en sarkastisk Dyea-Dave. Ingen turist har björndödats längs Chilkoot Trail, däremot har flera drunknat, det säger allt om riskerna, dundrar han halvt på skämt. Hursomhelst tar nationalparksmyndigheterna i USA och Kanada björnen på allvar.

Längs Chilkoot Trail finns mest svartbjörn, som är mindre än grizzly, och nyfikenare och därför lite mera oberäknelig. Mat och annat som doftar starkt, exempelvis tandkräm måste förvaras långt från tälten, på höga stolpar eller i björnlådor av stål (både ock finns vid de tältplatser som anvisas). När man går på stigen är det viktigt att föra oväsen, och låta eventuella björnar vet att man är där. Många har björnbjällror som plingar på vandrarstaven. Roligare är att som vi sjunga glada skolsånger, typ "Vi går över daggstänkta berg fallera" I byxfickan har ▶

▷ man med fördel pepparspray som är sista halmstrået om en björn blir alltför närgången. Denna "Bear Repellent" (beteckningen låter förtroendeingivande) är bara användbar när björnen är på några meters håll, och det får inte blåsa motvind, av förklarliga skäl. Siktar man rätt är dock effekten rätt betryggande. Nå, vi har varken bjällra eller spray. Vi tror Dyea-Dave har rätt när han säger att det går så mycket folk på Chilkoot Trail att björnarna mest håller sig undan. Tack vare björnlådorna har de inget att hämta.

Likafullt blir första dagen mest en vandring i ensamhet. Stigen går in i en smal fjäldal med oerhört tät regnskog, ja så kallas den faktiskt, denna nästan arktiska kustskog i södra Alaska, med alar, aspar, hemlock (barrträd) och sitkagranar och delvis oframkomlig undervegetation av mossa, ormbunkar och taggiga djävulsklubbor. Upp till 900 meter över havet står skogen slutet, däröver blir det alpina rishedar, ängar, blockhav och snöfält. På kanadensiska sidan finns boreala barrskogar som liknar skogarna i Lappland. Passet vi skall passera är en kontinental vattendelare som är unik därför att det bara är två och en halv mil till Stilla Havet. En av jordens längre floder, Yukon, har sina källor så här extremt nära en ocean. Och få vandringsleder i världen av motsvarande längd, erbjuder en lika stor variation av naturtyper som Chilkoot Trail.

Fridlyst skrot

Vi kommer till Canyon City för första nattlägret. Taiya River rinner här i en smal klyfta. Platsen var lycksökarnas första stopp, och ett ställe att lagra lite av den medslåpade utrustningen. Hundratal tält fyllde dalen 1897. Följande vår hade två bolag byggt linbanor som drevs av ångmaskiner. En genial idé. Backen upp från Canyon City är brant och kraftödande.

Innan vi går uppför den, blir det en avstickare över älven till den exakta platsen där tältstaden låg, idag en tät skog, på sin tid en nedhuggen yta. Mellan trädstammarna står en rostig gammal ångpanna som hörde till linbanan. Längs Chilkoot Trail är allt järnskrot som skräpar ned naturen skyddat som fornminne och inget får flyttas på. Detta känns förstås ovant, och samtidigt kan vi inte annat än beundra jänkarna som lyckas så väl med att levandegöra sin historia

Ångpannan vid Canyon City användes till en linbana.

Vid Lindeman Camp finns en intressant tältutställning.

genom information, skrönor, skyltar och fotografier.

Vi passerar Pleasant Camp. Sträckan hit ansågs vara den besvärligaste före passet: "ganska lerig, med många block och branta ned- och uppstigningar i små raviner". Sheep Camp blir vårt nästa nattläger. Här som vid de flesta andra lägerplatserna, finns en enkel hydda. I den forsande älven bredvid simmar ett par strömmänder. En parkvakt är stationerad i en stuga inte så långt bort, och han håller ett litet anförande på kvällen. "Gå långsamt och drick regelbundet när ni stretar över passet imorron", säger han aningen mekaniskt.

Tjocka moln skymmer topparna då vi fortsätter mot färdens höjdpunkt. Vädret gör det lätt att fantisera om guldruschens vedermödor. Vid en ödesmättad plats som kallas "The Scales" ligger en massa bråte. Här vägdes all packning som lycksökarna hade med sig. De professionella bärarna, några var indianer, var noga med vikten. Flertalet "stampeder" bar dock själva sin last, ofta i 25 kilos bördor. Det kunde bli 40-50 vändor upp till passet och tillbaka till the Scales innan allt var uppe. Kanadas polismyndighet byggde en tullstation på Chilkoot-passet och man krävde att varje lycksökare förde med sig ett ton av

Uppe på Chilkoot-passet ligger massor av skrot.

förnödenheter, så mycket behövdes för att man skulle kunna överleva under den långa färden till Dawson. Tullen var också ett sätt för Kanada att markera var nationsgränsen gick. Den saken var en olöst dispyt med USA. Trots en överenskommelse 1825 mellan Ryssland som då ägde Alaska, och kanadensiska Hudson Bay Company var inte gränsen utstakad. Under guldruschen ville Kanada göra en definitiv markering.

Hemtam natur

Vi är ensamma igen, går först i den grupp om cirka 40 personer som övernattade i Sheep Camp. Dimman lättar en aning och låter oss ana "The Golden Stairs". Men töcknet sluter sig snabbt och vi förstår innerligt det hopp och den fruktan som platsen spred bland lycksökarna. De flesta "stampeder" kom hit under vintern när snötäcket låg tjockt. Det gjorde backen lite mera lättgången, men flera lavinolyckor ledde till dödsfall. Folk med entreprenörsanda byggde på kort tid en linbana, och andra skottade steg som de tog betalt för. Kommer sen var omfattande.

Den här växellådan hörde till linbanan som fanns upp till passet.

Happy Camp har en bra raststuga där man kan laga sin mat.

Nu på sommaren och i dåligt väder, är "den gyllene trappan" ett motbjudande brant blockhav. Lagskyddat skrot, rostiga vajrar och halvmultna skosulor ligger strödda där vi klättrar över blocken utan att se något av vyerna. På passet drygt 1000 meter över havet har Parks Canada uppfört ett hus med en stationerad parkvakt. Vi har våra pass lättillgängliga, men ingen visar sig. Efter en kort rast i ett vindskydd bredvid, kommer vi utför brant snö ned till Crater Lake på kanadensiska sidan. Och när vi är under molnen breder ett vidsträckt fjällandskap av skandinavisk typ ut sig.

I ett kast blir naturen mera hemtam. Stigen följer en fjällsida med blomstrande ängar och örter som vi känner igen. Happy Camp ligger där dalen smalnar av. Efter en natt i tältet fortsätter vi förbi ett par sjöar på rad, Long Lake, Deep Lake (där barrskogen börjar) och sedan längs Moose Creek som rinner i en djup ravin från vars brink vi ser ut över ett vidsträckt skogsland med Lindeman Lake i mitten, dagens etappmål.

Lindeman Camp ligger mitt i vildmarken, och där har Parks Canada ett tält

Chilkoot Trail börjar i Alaska och slutar i British Columbia. Gränsen mellan USA och Kanada etablerades slutgiltigt under guldruschen.

med utställda bilder och intressant information om guldruschen. Här trängdes lycksökarna i en tillfällig tältstad, och skogen hugg de ned. Fotografierna ger en blodfull bild av de många hårdföra karaktärer som kämpade med guld i blicken. Deras halvgalna kamp med all utrustning och det kärva klimatet tog på krafterna, och naturen där de drog fram påverkades stort. Att gå i deras fotspår på Chilkoot Trail och leva sig in i de öden som utspelade sig är en verkligt minnesvärd upplevelse och den stora behållningen med vandringen. I soligare väder än vi haft är sannolikt landskapet en lika storslagen erfarenhet.

Leden slutar vid Lake Bennett. Vid stranden byggde "the stampeders" sina flytetyg för att fortsätta ytterligare ett femtiotal mil på Yukonfloden till Dawson City. Hit kom något år senare järnvägen "White Pass and Yukon Route", men då var platsen nästan ödelagd. Tågen gick till Whitehorse, huvudstaden i Yukon territoriet. I dag avgår turer från Skagway till Lake Bennett, men inte längre, resten av banan har förfallit. De flesta vandrare tar tåget tillbaka till kusten. Vid hållplatsen Fraser kan man byta till buss som går till Whitehorse. □

The Golden Stairs, där guldgrävarna gick på vintern, är ett ansträngande blockhav sommartid.

Fakta Chilkoot Trail

Sträckan från Dyea till Lake Bennett över Chilkoot-passet är 53 km. Stigningen är drygt 1000 meter. De flesta brukar använda fem dagar för färden. Under den tredje etappen når man passet. Vandringen betecknas som krävande och US National Park Service rekommenderar turen bara för erfarna vandrare. Klimatet är mycket regnigt. Utrustning för fjällvandring, inklusive tält och campgök måste med. Hyddorna är primitiva att sova i. Ett 10 meter långt rep krävs för att hissa provianten på björnpålar. Vandringen bör bokas i förväg hos National Park Service i Skagway telefon: 001 907 983 9249. Avgift 60 USD.

Air Canada flyger från bl a London/Heathrow via Vancouver till Whitehorse. Med anslutning från Stockholm kostar det ca 11 000 kronor.

Condor har en direktflight från Frankfurt International till Whitehorse från maj till september till en betydligt lägre kostnad, men då tillkommer anslutningen från Stockholm till Frankfurt.

Buss plus järnväg från Whitehorse kostar 95 CAD.

Hemsidor:

Klondike Gold Rush National Historical Park: www.nps.gov/klgo/chilkoot.htm

Chilkoot Trail National Historic Site of Canada:

www.pc.gc.ca/lhn-nhs/yt/chilkoot

White Pass and Yukon Route:

www.whitepassrailroad.com

Air Canada: www.aircanada.com

Condor: www4.condor.com